

ACC. N.R. 9270

Landskap: SKANE

Upptecknat av: I. Ingers

Härad: Frosta

Adress: Lund

Socken: Skarhult

Berättat av: Anna Nils Jöns

Uppteckningsår: 1929

Född år 1889 i Skarhult

Uppteckningen rör

REG. 546

Skriv endast på denna sida!

9970

LÄNGDENS UNIVERSITETS
FOLKOMMUNIKATION

48 sidor.

Iminen av: se innehäg. register
sid 46 - 47.

Upptecknat efter

Anna Nils Jöns',

Skarhult

av

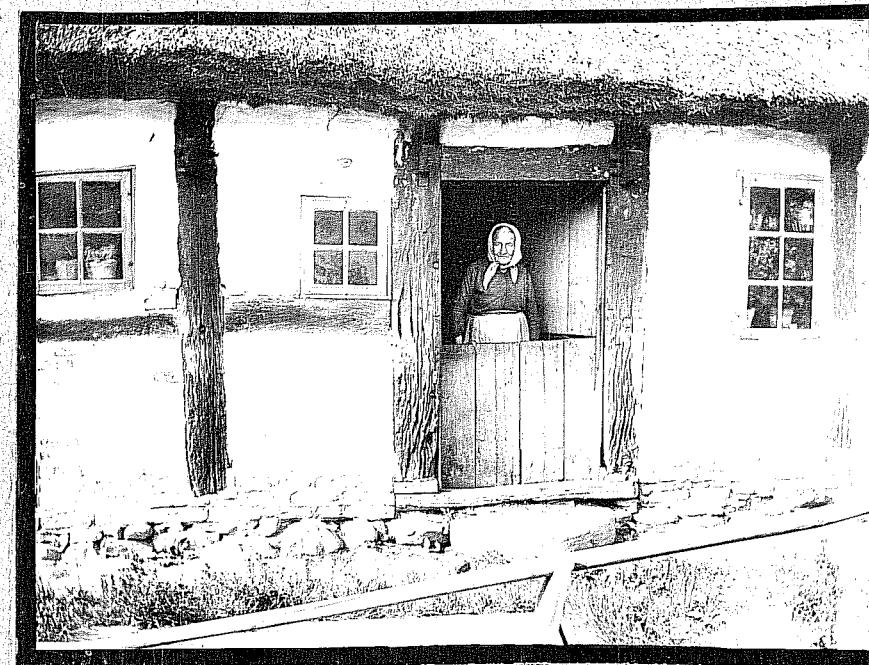
Ingemar Ingers

sommaren 1929.

2270

100 100 100 100 100 100 100 100 100 100

2270.

Anna Nils Jöns'
(gamla Anna)

Märhult, Frosta härad.

2270

Landskap:

Skåne

Socken:

Markhult

Fullständigt namn: Anna Nilsson, kallad Anna Nils förs!

Född den 25 mars år 1839 på i Hältinge +1921.

i Markhults socken Trosta h:1 Skåne
(gård eller by)

Yrke: hushållskördingen Nils Nilsson Bisyssa:
+1906 (socken och landskap)

Bosatt å följande platser: i Markhults socken i hela sitt liv
(socken, landskap, tid)

Bor nu i den s.k. "Ragestuan" i Markhults by Adr: Markhult
(gård eller by jämte postadress)

Faderns namn: Nils Nilsson, lantbr. född

Moderns namn: född

Sedan huru länge är släkten känd: a) fädernet? b) mödernet?

Närmare upplysningar om släkten:
(t. ex. inflyttning, yrken m. m.)

Sagesmannens barndom:

(el. upptecknarens)

(sysselsättning, syskon)

skolgång i Åhus Sk

Läsning:

(böcker, tidningar m. m.)

Resor:

Har sagesmannen sina hågkomster efter vissa personer? Vilka?
(el. upptecknaren)

Deltagande i föreningslivet:

Förtroendeuppdrag:

Övriga upplysningar: *Hjälp den ildla invånaren i Skarhults socken.*

Död den

(år och dag)

Dessa uppgifter ha insänts av:

Ant. av

Inger Ingess
(namn och fullständig adress)

Tonegårdsgatan 1 Lund år 1989

A /
2270

UNIVERSITETETS
FOLKMINNESARKIV

Krigare ifrån forna tider.

Där va nân människa såmm konne möda nân. Nu talar di ente
åmm sånnt.

Här nöre mod Läjesta, där e en bro, injan en naur kroneväjen. Krigare

Där hade di krij, där kridde di en tid. De syntes ad di kridde som
spöka,

rektit. De va vissa tidor po nättorna. De va nöre mod Läjesta,
ve broen, tätt imod kroneväjen. Där kridde di, där va rektit krij.

Di konne se här di kridde. De va precis såmm fälked hade kritt.

Di rörde injen. De va bara en varelse.

Ack udadfår mod Svenstorp där va rektia stora bonka. Där va Krigare
fälk di hade lajt, när där hade vad krij. Di tote ente röra dåmm. i ätbehögar.

Ja ha sitt bonkana, när ja va ve Svenstorp. Där e fälk såmm e
lajda där.

Läjesta, gård i södra delen av Skarhults socken. Kroneväjen,
det folkliga namnet på stora landsvägen Lund-Hörby-Kristianstad.
Kridde, krigade. Svenstorp, slott i Odarslövs s:n, Torna h:d.
Bonke, "bunke", hög; här menas några ätbehögar i närheten av Svens-
torp. Det är numera en allmän folktron att krigare äro begravnna
i sådana.

L
2270

BÅNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kloka. Åsumspågen m.fl.

Di sögte ente doktor får. Jo menn, sögte di så kloga. Här Kloka.
va många kloga.

Di skolle ha dårras linnty mä dämm, när di jick te di kloge.

Di behövde ente resa säl, di konne skicka vimm di ville. Här va
många kloga får. De va får vark å sjugdómm. Där nörad mod
Löbered va en såmm di kalla får "den kloge", å i Malme å alla
stäns va sånna kloga, såmm di sögte. Där va Ausepaugen. Di sa, Åsumspågen.
ad hann va farli. Di ha väl mä den onde å skötta. Nå'd e där
i -ed, åmm di ente har me denn å sköda. Här va många sånna får.
Här va kvingor åsse, såmm va sånna. Där va en i Annelöv, de ha
ja hört.

Här ble många människor jolpna. Di konne si va di hade sajt.

Får, förr eller för. "Di konne si va di hade sajt" syftar
på att de kloke voro så allvetande, att de visste vad patienterna
hade talat om under vägen.

Källor
Märkt
Vidg

J

2270

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Om en ladufogde å Skarhult.

Där va en lafod här ve Skarholt, såmm hidde Nelsen. Hann Ladufogde.
va le. Hann va så gla ve å pryla fålked. - Di slo nie ställe
i Kångsholt ihob te en gaur, såmm hann skolle ha. Hann sto jo
höjt hos baronen, får hann hade vad lafod.

Hann va ude å tjörde en kväll, så va där itt fruentömmor Överfall.
såmm pryla-n, så hann tä sin dö au ed. Hann va klädd i fruen-
tömmorskläär, menn vimm de va, de e där injen ved.

Kungshult, gård i norra delen av Skarhults socken, bildad
på 1800-talet genom sammanslagning av flera mindre torpställen.

2270

Barndop.

Då ble di döpta så fort di konne, en åtta da ette så ble Barndop.
di döpta. Di skolle i tjärkan såmma, å såmma skolle te prästa-
gauren mä dåmm, utan barned va svagt, så skicka di ette prästen,
så döpte hann dåmm himma.

De va en kvinja såmm va i släjt - där va många hade oskýllta -
menn va där nân di hade i släjt, så hade di denn te å hålla bar- Gudmodern.
ned. De va svöbt fäst, å sin hade di fäst fina silkekläde utanåmm
svöbed. Di hade hännorna åppe å hade tröja utan åmm. Di hade Barnets
mössor po hoeded. Sädden hade di på, när di skolle döpas. Denn
tå gomóren au. Får i varden va di alltid fira, när di kristna
barn: godfáren, denn såmm hörde te fruen, såmm hållt barned, så
tvau kara, såmm sto faddor. Färällrana va ente mä, menn di skolle Faddrar.
säl gau te prästen ingan barned skolle döpas, dan får.

Svöba, svepa. Svöbe, svepning. Dan får, dagen före.

Kyrktagnings.

Får i varden så jick di i tjärke, kvingor såmm hade faud
barn. Di fick ente löv å ränna ifrau himmed di fäste vickorna. Kyrk-
tagning.

Ja kann ente veda, åmm de va fjortan da ella fira vickor.

Så hade di en pall, såmm kvingan skolle falla po knä. Så
läste prästen, när di jick i tjärke ette glytten. Menn får
rände di ente po de vised, såmm di rännor nu. Nu har di injen
färsýn, di rännor liasåmm andra tosor, så te én å så te en án.

Denn kvingan, såmm hade hållt barned när de döptes, denn
skolle följa mä i tjärkan. Så ga di alltid tjugefemm öre te Offer.
di fattie, de lämna kvingan kläckaren.

Ingan honn fyllde mä i tjärke - de va åmm sex vickor -
så hade honn klänninj te barned å mössa å sánnt. (nämligen
gudmodern).

Gåva till
barnet.

"Gau i tjärke" har den speciella betydelsen "kyrktagas".
Tjärke, gammal dativform av tjärka, kyrka. Klänninj, klädsel.

2270

Gångvagnar m.m.

Liasåmm får i varden te barnen, vi hade vöjna såmm va så
långa såmm soffan e, å där va itt tringt hål i, så barned konne
lära se å stau. Barnen lärde jo å gau. Vi konne släppa barnen
i därras gångvöjna, å di lärde näck å gau. Där va di såmm konne
gau, när di bara va tie maunador ella aursgamla.

Gång-
vagnar.

Nu fostrar di ente barnen ligt nå'd. Di bler ente agada, Barna-
barnen nu, så di ved hut. Mina glytta Guskelöv di e åppfostrada. uppfostran.

7
2270

FÖRENS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV.

Skolgång på 1840-talet m.m.

Ja jick i skolan i Strö. Här va i Skarholt åsse, får all del. Skolgång.
menn ja ha gaud i skolan i Strö. Vi va ente mer än sex aur. Di
mätte ud å arbéta sin di va tie, elleva aur. Här va ente så goa
tidor får, såmm här e nu. - Vi lärde å skriva å läsa bräv. Fåst
skrev vi po en tavla. Sin skrev vi po papér. Vi jick i skolan
änna te kläckan fira åmm ettemiddorna.

Ja minsann komm di ud å tjena dårras brö, glytta såmm hade Barn i
fattia fårällra. Di komm ud å vakta å va ente mer än tie, tål
aur. Ella så va di ude po marken å hösta å fick binja å ta åpp.
. Di fick lided betalt. Då fick människor arbéta. Menn de ble
lia väll bra får dämm.

8
2270

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Konfirmationsundervisning.

Ja jick å läste får Slyter. Åmm di ente konne, så ble di
fraustängda te itt anned aur. Vi jick hela vintoren nära pau,
tvau gånga i vickan. Ja mings ente vicken da vi sto po tjärke-
gåled. I prästagauren där hade di romm, såmm di hade läse-
glyttana i. Vi fick lära katetjesen å Schartos-bogen å bibelsk-
historjan.

Får i varden når ja växte åpp, då fick fålk tjena å lära å
veda hut.

Severin Schlyter (1802-1871), kyrkoherde i Strö och Skarhult.
"Schartos-bogen", en lärobok i kristendomskunskap av Henrik Schartau.

Kyrkobesök och nattvardsgång.

Då jick fålk i tjärkan. Nu e där stongom ente mer än en Söndags-
gudstjänst.
ella tvau.

Husbönnorna jick en sönda å tjenarna en sönda. Då va tjärkan
så full au fålk, så di fick skjuttas te å seda,

Å när di jick te nattvården, så konne där va fira duga me Nattvards-
gång.
fålk. Fåst jick di gamle, di såmm va jifta, å sin jick ongdómmen.

Nu e där ente mer än fillesex människor var gång. - Di fick
ente eda nå'd po marenen, ingan di jick te nattvården. Menn når
di komm himm, så fick di eda. Menn de fårbjöd ente prästen å
bida en smörmád, åmm di ente tälde å fåsta.

Skjuttas, skiftas. Seda, sitta. Dug betecknar här så många
nattvardsgäster, som på en gång framgick till altaret. Fillesex,
4 å 6. På samma sätt tolte, 2 å 3, trellefira, 3 å 4. Eda, äta.

2270

Bröllop.

Ja får all del. Då va di granna, bruorna får i varden. Ja Bröllop.
hade en krona såmm va så fin så. Di hade kronor såmm di hyrde Brud-
bårt. Där va alla sårtors blommor å sölvor i. Själva kronan
va au stålträu, så satte di alla finhedor po. Hade di glytta
ingan di ble jifta, så ble där injen kronebru. (Nu hade där
ente vad många konne ha krona). Bruen va svartklädd. De brug-
te di då. Di va så granna, bruorna får. Där skolle en släjtinj
klä bruuen, liasåmm en brutärna.

Di hade bröllop i en tre, fira da får i varden. - Så när di Brud-
skolle astá å vigas, så hade di spel mä dåmm, blausare, di blauste. stass.
Di vigdes i tjärkan; di vigdes i prästagauren åsse, vicka såmm Vigsel.
ville. Di såmm va i brölloped di va mä. Där va många vöjna. Di
hade ente billa då, bara hästa å vöjna. Där va alltid tvau såmm
sad å blauste, di va po den fåraste vöjnen. De va alltid så
rolit å höra på, när där va en stass såmm komm.

//

2270

LUND S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Så fick di midda. Så spela di, spelemännen. Så spiste di mad, å brännevin å jöga å tåddia fick di. Di hade alla sättor:

Bröllops-
mältiden.

Di hade bo steg å såppa å gröd.

Di hade smör å brö å gröd å kagor mä dämm, såmm skolle te. Förning.
brållops. De hade di mä dämm, när di komm. Di hade goråskagor
å tårtor. Di hade fint brållop då mod såmm nu.

Prästen va allri mä, nä får all del. Kara å fruentömmor di
sad var får sé, utan di såmm va jifta; då sad kvingorna hos sin
mann, när di spiste.

När di då hade spist, sin skolle di ud å dansa po loen. Sin Dansen.
skolle di ha kaffe å jöga. Sin skolle di inj å ha tåddia. - Di
komm å skreg ud brupared. Di måtte ud i dären å stau å visa
dämm itt par gånga. De jalp ente, di skreg te di ville ud. Brudparet
visar sig.

Då va brupared mä hela tiden. Di fick mad allt va di konne
hitta på. Di jore ente nåd di andre dana, utan dansa å levde té
å hade rolit å aud å drack. Di skåd så. Då komm fålk å skåd så

Skåd, sköt.

2270

åmm kvällana. Di hålldes jo brållopp te mitt åmm natten. Får hade di gått åmm brännevin. Di va bra örda. Sin så jick di himm å la dåmm.-

Åmm di skolle va där dan ette, så fick di fåst frokost
å så midda å så kaffe å jóga å tåddia.

Så skolle di gau i tjärkan åmm söndan å visa dåmm.

Bröllopets
andra dag,

Söndagen.

Får, förr, fordom. Örd, yr. La dåmm = lade sig; såsom reflexivpronomen användes av de äldre i singularis se, sig, men i pluralis dåmm, dem. Likaså visa dåmm = visa sig.

Begravning.

Di hade nán kvinja te å klä dåmm. Får skolle di alltid Likets
klädsel.
hatt itt fint lagen å svöbt dåmm i. Så hade di rossor å timma-
glas, såmm va jorda au svärta bånn å fästa me knappanula po
kläelsen.

Jo minsann, di kldde i rommed me vida lagen. Di konne fästa Lik-
rummet.
nán rossor au svärta silkebånn på. Di sto lig en åtta da.

Di samla's där såmm liged va. Di fick kaffe å kagor å Begravnings-
dagen.
brännevin. Där va nán såmm va i släkt, såmm ba Fador-vår å
Harren vällsine-åss. Di skjussa dåmm me hästaskjuss. Di bar
dåmm te graven i handúga, rektia handúga.

Di jorfäste dåmm ude ve dårras gravor, där såmm di hade Jord-
fästningen.
satt nör dåmm. Di hade dränja te å hölja graven; släkten
ska ente hölja.

Di tjöpte pärlekransa i Long ella Åsle å la po gravorna. Grav-
prydader.

Svöba, svepa. - Berättaren uppgiver att liken fördes med
hästskjuts till kyrkogården; men ännu tidigare bures de på
en bår (bäre-börorna, ett par bärstänger), som ännu förvaras
i kyrkan.

Begravning.

14 LUND'S UNIVERSITETS
2270 FOLKMINNESARKIV

Så jick di i tjärkan. De va mest åmm söndorna di jorfäste. Begravnings-
dagen.
Får jick fålk så govélit te tjärkan. - Ve tjärkan där hade di
strött lant udad po tjärregåren me ene å grane.

Så di såmm va po begravningen, så jick di did. Så hade di "Ärde".
ärde ette dåmm, mad å kaffe å kagor å alla sårtors dryckor, allt
ettesåmm människor konne färmáu ed.

Di hade ente ärde titt mer än én da.

"Så jick di did", nämligen till sorgehuset. Ärde, begravnings-
måltid.

15

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV
2270

Pigornas lön.

Di hade linne te itt par linnty. Så fick di en klänning. Pigornas
lön.
Di konne fau håsor au fruorna di tjente, menn di va ente fästa
får håsor. För va de ente så nott såmm de e nu. Piorna fick
åsse sau hör, å di fick vävnad te linnty, såmm di vov säl.

Får va här "stårst-pior", meningen här va en pia såmm va
ällre å en såmm va yngre. Stårst-pian hade stärre lön än
mingst-pian.

De e markelit liaväll, när en tänkor po hodden di hade-d
får i varden.

Fruntimrens klädsel.

Di va så fint klädda å hade granna klär. Di hade kläde po Kvinno-
hoeded. Bara fina harrskåb hadehatta. Så hade di spedetröja
å spänne färe po. Di hade tjola me skoning. Di hade i många
kulöror, då liasåmm nu. Di hade särka me rynkor. Å när di jick
i tjärke, så di meste hade kluda på. Å när di jick te nattvár-
den, så hade läseglyttana kluda på, tösorna. De hade di når ja
jick. Ente når di sto på tjärkegåled, menn når di jick te natt-
vården.

Ack får i varden - de va får min tid - di jick i bara linn-
tyed, når di rävste hö. Då hade di sånna rynkesärka, di va liaså
långa såmm tjolen.

Nu ha di inja ärmor å armen e bar änna här åpp. De ser Klädseln
fårhüelit ud. Ja tyckor di skolle frysa stongom. Å så kårta
tjola; di konne åtminstone ha tjolana så di no neanåmm knäed.

nuförtiden.

Stau på tjärkegåled = konfirmeras. Fårhüelit = betänkligt.

2270 LUDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Mera om fruntimrens klädedräkt.

Så hade min mor en lausatjädinj, en selvortjädinj. De va au selvor allt ihob utan stenana. De va smau röa å gula stena. Kvinno-dräkten.

Där va knäppe. De va när di jick i tjärkan å skolle va fina, så hade di dåmm.

Å di hade di kalla får spedetröjer. Där va bo bruna å svarta.

Å di hade selvorspänne här fåre ve, såmm knäpptes. I vardeslav då hade di dåmm ente. Då hade di vallmals-klär. Di hade såmm di hade rau te å klä dåmm, där va bo fattia å riga.

Lausatjädinj, kedja eller länk med lås. Spedetröja, stickad tröja med långa ärmarna. Fåre ve, fram till. Vardeslav, vardagslag.

Huvudbonader.

Får i varden hade di pickelhuor di hade på se åmm nättorna, "pickelmannfälken. De va bara äldre fålk. De va bara gamla såmm hade-d, huor".
når di lau åmm nättorna. Di va trinja. Di va au ty. Di konne sy
au flere slav. De ved ja e injen löjn,får de hade min far. De
hade alla gamla får.

Nu ha di mesthatta,menn de hade di ente för. Di hade når
di jick i tjärkan,sånnahatta såmm di nu ha,når di ha sårj;
sånnahade di när di jick i tjärkan. Ella hade di mössor me
skärma. Åmm vintrana så hade di vintormössor många,me sking
omkring.

Kvingorna di hade kläde,å när di jick i tjärkan hade di
kluda,stora,vida kluda. Så skolle di binjas po en spaun. Så
fästes di me knappenaula. Här va kvingor såmm bant sånnan; där
konnte ente vimm såmm helst binja.

Pickelhua,rund mössa utan skärm,sydd av flera slags tyg.
Får,förr. Mössa är ett nytt ord i målet; målets egna ord är
hua.

Hattar.

Mössor.

Kläden.

Klutar.

Skräddare och skomakare.

Då jick skräddarna omkring po ställen å sydde, di såmm Skräddare.
ville ha dämm. Di då betalt får va di sydde. Så hade hann
lärepauga mä se, itt par stycken te å lära sy. Hann säl
ville jarna seda po bored. Menn paugana di sad po stola.

Menn skomágarna di hade varksta, så di sydde himma. Skomakare.

Hann säl, "han själv", nämligen mästaren.

60

2270

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Dagsverken.

Vi jore arbéte te Skarholt. Vi skolle hösta här te Dagsverken.

Skarholt, alla bönnorna såmm va här omkring. Vi skolle jära dasvárke. Vi jick hela dan. Vi skolle hålla en kar ve gau- ren tre da i vickan. Di kalla-d får en dakár. Di va tvau åmm en dakár.

Så hösta vi; vi hösta i márna vissa tönnelánn. Vi skolle bårja när solen jick åpp å skolle va där te honn jick nör. Vi hade dröja da då. Ja menn hade vi så en tjuge stycken fruentömmors-dasvarke.

Marna, maderna, ängsmarker vid Bråån väster om Skarhults slott. Dröj, dryg.

Torvupptagning.

Di hade meed trevliare får. Där va så meed ongt fålk, såmm Torv-
upptagning.
-jick te varandra. Di bröd å tårrde malt. Å när di måsa, ack va
di hade rolit då.

Di jick kläckan tvau å tre åmm marnana te måsen. Här åppe
i Svärte måse. Dränjana va i graven å fruentömmorna rölla. Di
grava me spaa å hackor, så lässte di möged me skövlor. Så lena
di ed i vann å rörde te å öste-ed i böror. Så rölla di ed hen.
Så bridde di ud ed. Så rissa di me en spa. Så skolle de stau,
te de ble tårrt. Så vände di ed å raa-ed å kulla-ed i rektia
kullor. Når di hade faud kullad ed, så tjörde di himm var sina
sticke. Vi tjöppte tårjór, så tå di åpp tåren säl.

Får, förr, fordom; bröd, bröt lin; måsa, upptaga torv i mossen
(måsen); Svärte måse, en torvmosse tillhörig Skarhults gods;
mög, benämning på torven i det tillstånd som den uppgräves ur
mossen; Bör, rullebör, skottkärra; rissa, rista, d.v.s. med en
spade uppdraga linjer genom torvmassan i både riktningar, så att
den skäres i mindre stycken; raa, lägga i rader; kulla, lägga i
små högar (kullor).

Skarhult Sh.

2270: 22

LEONDS UNIVERSITETS
FOLKMANNESARKIV

Van L

Skördeseder å Skarhult.

Di bant en gobbe. Alla skolle binja vars itt bånn åmm -en. Den
De va den siste negen. Ack ja ved vi va ude å bant. Vi va en siste
femti stycken å va ude å binja, å vi og inj me många par. Di
tjörde tvau å tvau ihob, tvau ette varandra.

Di hade höstajille i bränneried. Vi fe mad å kaffe å sännt. Hösta-
Där dugas flere bor. Sin va di näre i Tjärkeparken å dansa.
gille.

Där hade vi bana å där dansa vi. De va när di hade inghöstad.

Og inj, åkte in. Tjärkeparken, en park mellan Skarhults kyrka
och slottet.

Linberedning.

Di sådde hören, när di sådde än sä. Di hade-n ude po marken, Sådd.
där säen va. Så skolle di låga-n, när hann va skitt å möged. Så Lukning.
skolle di ryska-n, när hann va modd. De va när di hösta denn Upptagning.
andre sän. Så skolle hann sättas åpp i rektia stivor å tårras. Torkning.
Sin skolle vi reba-n. Di hade rektia rebor. Di hade liasåmm en Repnings.
bänk, där sad långa jarnpinga. Så skolle di dra-en där, så jick
kneblen au. Sin så när di fick kneblen au, så skolle vi bre-en Rötning.
po marken po en rustóbb. Där skolle hann liddja te vi konne ta
tövorna. De dröjde ente mer änn nanna da. Sin skolle vi rävs
åpp -en me en riva å så binja-n i negor.

Sin skolle vi bryda den, när vi hade tad åpp -en. De va kara Lin-
såmm bröd. Fåst så bröd karana, så de ble nästan rent, sin så fe
tösorna de frau dåmm. Brydestuan de va en rekti hodda. Där va

Låga, lukta. Ryska, ruska, draga upp. Kneble, fröhus. Rustóbb,
rågstubb. Tövorna, tågorna. Neg, kärve. Fe, fick. Hodda, hydda.

Linberedning.

64 LUND'S UNIVERSITETS
2270 FOLKMINNESARKIV

jor po. Så tårrde di hören i brydestuan. Så hade di "tarra", Lin-
där lau hören. Så ilda di onge nän. Di fe va ordentelia, när brytning.
di ilda. O, där ble så hitt, så hitt så. De va en gammal kvinga,
sämm tårrde hören, tårretjäring kalla di na. Så när hann va
tårr, så va där drängana, di skolle bryda den. Så hade fåst
drängana så di krösa den po braugorna. Sin så stappa di den
i säcka.

Jo minsann hade di så brydejille, rektit jille. Vi aud å "Brydejille".
drack å sypp. Di roa dåmm säl litta.

Sin så skätte vi dan ette. Vi skolle skätta me skätte- Skäktning.
foden å skätteträed. Vär pia hade skättefod å skätteträ mä
se, när di komm. Så hade vi skättejille po kvällen. Mad å "Skättejille".
kaffe å kagor.

Å sin når vi hade skätt -en, skolle vi hägla den. Vi Häckling.
hade en hägla, så här lång, me jarnpinga. Så ble de jo blaur

Onge nän, under nedan, inunder. Krösa, krossa, Braug, lin-
bräka, linbryta.

85
2270

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

å hör. De va blauren vi karda. Så vre vi ihob hören i rektia
läcka. Å hören skolle vi spinga.

Sin när vi hade skätt å häglad, så karda vi å spant ed åmm Spinning
och vintrana. Sin så vov vi ed åmm framtidana. Pian honn vov. Honn yävning.
vävde så länje såmm honn hade å väva. Di hade en fira, femm, sex
räckor. Di hade räckorna ude po blegen. Di va fästa i pinga. Blekning.
Di hade traua så långa såmm så, såmm di satte i pingana. Så lau
de å blegtes, så di ble så vida så. Där va vakt åmm nättorna,
ella dro di ing räckorna åmm kvällana.

Di sydde säle, menn de kann di ente nu; nu ska sömmorskorna
sy -ed.

Hör, lin. Framtiden, våren.

Għanis

Skarholt
1929

26

2270

F. Trägård, 1929.

LUNDSS UNIVERSITETETS
FOLKMINNESARKIV

Tröskning.

Ack åmm marnana, di skolle ud å tåska åmm marnana, di skolle
åpp kläckan tre å tåska. Di task me pläjla. Så fick di litta Tröskning.
brännevin po bröed te frokost. Di hade ente kaffe får.

Här po Skarholt här va arbéte need får fattit fålk, ingan
desse månge maskinorna komm. Di sto po loen å task me pläjla
flere par. Menn bönnorna di va allri mer änn itt par.

27

2270

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Förberedelser till julfirandet.

Slakt: Vi slajta itt par svin po bonnaställen.

Div. för-
beredelser
till jul-
firandet.

Ljusstöpning: Di stöbte stora jus å så prausor te sist.

Di slajta jo kreg, så di hade tal.

Brygd: Se särskild beskrivning.

Bakning: Vi skolle baga itt gråvt bag brö å itt bag sur-
sött å itt bag möllesäjtad å itt bag kavrinja å itt bag
knäckebrö (di va tönna). Kavrinjana bagte di ronna, så skar
di dåmm me itt lided bånn ella en trau, så tårrde di dåmm i
onen. Vi hade så meed gått brö får i varden. - Di baga
vafflor å goråskagor å klenor.

Möllesäjtad, möllesiktat, d.v.s. mjöl som är siktat i
kvarnen.

Klare
Flotta
Karhult
Mys 1929 -

Agda av: Anna Nils Jóns
föd 1839 i Karhult
Död 1931

-28

2270

UUDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

"Salomonsfad" under julen.

Å ämm julana så hade di Salomons-fad me fläsk å tjylland, å "Salomons-fad".
de skolle stau po bored hela julen. Di fe skära au va di
ville. De va ittträfåd, såmm skolle stau po bored. De kom
po bored juláftan, å så skolle de stau po bored hela julen.
De sto där näck te Knud hade vad. Då ska di tjöra julen ud.

Salomons-fad, måhända en folketymologisk förändring av
sulmads-fad. Sul-sovel, tjylland = kött.

Shåne
Frøta
Skashult

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESÅRKIV

29.

2270

Julafton, juldagen och annandagen.

Di hade fåst di kalla får meaftan ella mårkesbid di kalla, Jul-
afton.
smör å ost. Sin aud di kvällsmad, när di hade gröden kogt. Te
julana så kogte di risengrød. Di kogte sådden risengrød, hann
va så go, så go. Så ströddes där kanél övan på. Så öste di grö-
den i tenfåd å satte ing. Så fick di fläsk å tjyd å ludfisk å
grød. - Di bo sjong å läste. Di brugte Guss ór. Di sad åppe
te kläckan tål. - Kaffe å kagor fick di, å brännevin. Di aud
å drack te di skolle gau å lägga dåmm. Di sad å knäjte nödor.
Så hällde di dåmm i näven, så skolle di jäda, å gatte di ente
hår många di hade, så färslora di dåmm. Så fe di bärja po nytt
ijenn.

Juladá då skolle alla i tjärkan.

Juldagen.

Å åmm ann-dan brugte drängana jössla får varandra. Di Annandag
vräkte så meen jössel får dären, så di konne ente komma ud.
Di skolle ji koorna salt åmm marenen.

jul.

Sk. bvar 'Bina Nils Pers' (Gamla 2270) f 1834 Uppg. P. Jägers
Frosta
Ekarhult
Märkta
Juli 8 1929
Staffansritt.

LUNDAS UNIVERSITETS
FOLKOMMINESARKIV

Di skolle ria te en tjilla å vanna hästana juladás Staffansritt.

maren. De hörde ja alltid di sa, di skolle ria juladás
maren å vanna i tjillan.

Hade mi mann levt, hade hann näck kommed ihu ed. Hann
re Staffen mä. Näck va di glaa, när di skolle te tjillan å
vanna. De ha vad när ja va meed ong. Ella talte di meed
åmm ed, menn Harre Gud, sånnnt läggor en ente märke på.

Staffansritten är i denna del av Frosta härad bortlagd
för så länge sedan, att endast små notiser kunnat erhållas där-
om. Uppgiften att den ägde rum juldags morgon är antagligen fel-
aktig. Andra uppgöva att det skedde annandag jul på morgonen.

(Upptecknarens anmärkning).

31

2270

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Förströelser i jultiden.

Di sprant å skåd åmm kvällana. De va så länje julen vara. Skjutning.

Menn de va de mesta ve högtidorna. Så skolle di ta fatt dåmm.

Di skolle inj å ha brännevin. Menn där va såmma, såmm konne
sprinja frau dåmm, sin di hade skåded. Når di va så ude å rände,
så ble di fulla.

Di jick spöge åsse åmm kvällana. Stongom komm där en tjärinj, Jula-
å en gobbe å villa launa hus åmm kvällana. Konne di fau fatt i
dåmm, så komm di inj, så fick di brännevin å mad.

Å falk di va så jenédia så. Å en kväll va di po itt ställe
å en kväll po itt anned å legte jul. Di va vars en kväll, ifrau
de ena ställed å te de andra. Di legte å sjong å dansa å fick
mad. De va så länje julen vara.

Skåd, sköt. Jenédi(av tyska gnädig), beskedlig.

2270

32

Skarhult, Sk

LUND UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Knutsdagen.

Menn te Knud, då ha di hävad ing en stor knuda te dämm i Knut.
rommen, en stor brännesknuda.

Så tjörde di julen ud. Di sjong å dansa å legte.

Brännesknuda, stort oformligt vedträ.

H. Frost
Fr. Skomkvist Skåne Ldy
Uppr. 1929

2270

ss. I. 3

2270

Oyst. J. Grönberg
Lund

Ble av den förförande
Glockan

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESÅRKIV

Fastlagsgille.

Fastelánns-jille de e såmm andra jille me spel å dans.

Fastlags-
gille.

Di la ihob te fastelánns-jille. Vi la ihob å tjöppte. De va
bo här å många andrastäns.

Di ha slad katten au tönnan. Ja mings de ente rektit. Ja
ska si hanom, de e så länge sin, så en glimmor sånt där.

Göte Åberg
Fräcka bok
Marktett fr.
Göte Åberg

34
2270

LUDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Göte Åberg
Fräcka bok
Marktett fr.
Göte Åberg

Påskagille.

Di ha jo dansad å så. Ongdómmen ha lajt ihob. Di ha hatt Påskagille.

spel å dans å kaffe å kagor. Di hade-d ente påskadá - de va
ann-da påsk.

Di hade påskägg. Di farja dåmm röa å gula å svärta å Påskägg.
hånnnt di ville ha dåmm. Tjenarna di fick hala tjåg.

Käue
Apotek
Skarhult
MjL 1929

35

MjL:s Överläkarskrift
LUND UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2270

Ber av Anna M. Jons
född 1839, Skarhult

Byggande av ett klinehus och läggande av lergolv.

Får i varden lersló di alla vägga, di mura ente. Ja ha
slad åpp många vägga, när där böjdes po hela gosse. Lerslau
kalla di ed. Så hade di staga i väggana. Så sto där ett
fruentömmor po där sia, en utan-te å en ingan-te. Där blänna
lide gråanna bås iblann leret, får de skolle hålla ihob. Där
va kara såmm bar ler te våss. Di hade ente nåd reskáb, utan
di tå ed me hännorna å slo ed i väggen. Å så skolle vi
slätta-d. Vi hade liasåmm en liden brädebid, så slätta vi me
denne häre brädebiden. Så ble di slätta, väggana. - De hade
di ente betalning får.

Så bar di ler ing. Så lämnde di gåled många gånga, ingan
de ble tårrt. De va kara såmm jore de, ja de va de, får all del.

Lämma, jämna ett lergolv med en trälämm.

36 LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV
2270

Lergille.

Sin di fick lerslåd hela hused, så hade di sännt jille så. Lergille.

Vi fick alla särter: Smör å pölsa å ost å sännt, å kagor; å
brännevin å konjak fick karana. Mångastäns där såmm va stårre
hus fick di dansa. Där va en såmm spela po fiol å en såmm Dans.
blauste.. Då hade di valsa å kadrillor å polkétor å sännt. Di
va ente så höjdrána då. Di dansa i träsko. Di sloträskona
ihob, så de small. - Nu ska människorna va så fina å stålta.

37

2270

LUNDAS UNIVERSITETS
FOLKMUNNESARKIV

Rengöring av lergolv.

Di va ente så höjdrána så di hade kåarkmåttor. Di hade Rengöring
dårras gål,så di fäjde å sånna å ena. Vi tjöppte vidor sånn
å,strödde på gåled,å så ene. De va så frisst. Di hade liaså av
grannt då såmm nu. Varenda maren fäjde vi. De ha ja hatt
många aur po de vised me sånn. Får i varden hade di ente
uden lergål. Vi skar ened i skogana å po fäladorna. Så reba
vi ed au å hacka me en kniv å strödde po gåled,å då ble där
så fint,tytte vi då,menn de tyckor di ente nu.

Sand och ene

Maltberedning och brygd.

Vi hade öl, de va så gått så. Sin så då vi ettedricka, de
va åsse gått. Ja ha bröjt meed öl. Ja skolle konna bryddja
inú, ämm ja hade malt. Vi hade en ren båsviska, såmm vi satte
i balen, å där slo vi malted i. Där va hitt vann.

Vi jore malt säl då. Vi skolle slau korn i stöb i en stor byga. De skolle stau fira da i vann, så de ble liasåmm ballnad. Sin skolle vi bära-d åpp po löfted å läddja-d i en bonke. Där skolle de liddja te de ble vitt i ännana. Så skolle vi raga ed ud å gnia ed itu, får då va de grott i en hel kaga. Så skolle vi la ed liddja i itt par da. Sin skolle vi tårra-d i en tjölna. Där va en stor on di kalla får galten, di tjölna i. De va en rekti on. Så skolle vi tjölna te de ble tårrt. Så skolle vi röra-d. Sin så konne vi mala-d po en

Malt-
beredning.

Båsviska, halmviska. Bal, balja. Slau i stöb, här lägga i blöt. Ballna, svälla. On, ugn. Galt, torkugn.

hånnkvárn. Där sto en stage åpp imod löfted, så drå di ed ronten åmm.

Så konne di brygga-d. Så konne vi ta en kappe ella tvau. Brygd. (näml. malt). Så la vi ed i en balja å satte jäst te. Så ble där dricka. Så slo vi ed po en haltönna ella itt ankare. Vi bröjde vår fjortene da. De komm ann po va di ville ta var gång.

De fåsta där tås de ble öl, de ble sött såmm såckor. Sin ble de sämmor, menn de va gått de mä.

Så kogte di homle många å slo ed iblann. Menn ja fraugte ente ette homle, får ja tytte de ble så best.

70

2270

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Brännvinsbränning.

Min mor honn brände meed brännevin. Får brände di bränne-
vin i nästan vart himmane. Menn de ha di ente hatt i min åpp-
växt, de va au-gaud då. Di brände meed brännevin, di fick jo
löv å bränna va di ville. Di brände au sä å pantåfflor. Di
kogte ed å mäscha-d ihob. Di slo ed i mäschekaren. Så rörde
di ihob ed. Sin ved ja ente va di jore. Sin va där anstälter,
så di skolle ha brännevined renad. Så tvillnas de po tönnor,
kann en väl tro. Ja ha jo allri vad mä på ed.

Brännvins-
bränning.

Sin ble de fårbjuded å bränna. Här kann jo nån sniga se
te -ed, menn då faur di plikta så dyrt.

Au-gaud, avgått, avskaffat. Tvillna, tappa. Sniga, smyga.

41
2270

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Ostberedning.

Åmm där va nän såmm ville bytta miltj. Di bytte många gånga Ost-
beredning.
me nabbona. Denn såmm skolle osta, denn fick säl jöra-d. Så bytte
di milk, så konne denn andre fau en an gång. Di såmm komm me milk,
di fick kaffe å kagor.

Ja ha jort meen ost. Vi jomma milken. Så hade vi di kalla
löbe. Di slajta kala, så tå di löbed. De va bugen au kalen. Så
ble de krydad. Så lau de å tårrdes, te di konne skära au en bid
å ta. Så kröste di ed me hännorna å satte te milken.

Så slo di ed po ostakar å trinja kåra å la ed te tårres.

Di hade rektia ostabura. Di va au brädor, så va där bärad med
navor rektia hål. Där skolle tårran gau ijennom te ostana. Där
lau di inje po brädor. Så vände di dåmm varenda da. Så tårrdes
di fort. Di hade rektia kåra å ha ed i, å tönna fina lappa te å
ha nämmst. Så hade di komjan i. Hann ble så go, denn osten.

Krösa, krossa. Trinja kåra, trinda (runda) korgar. Tårra, torka.
Komjan, kummin.

Skarhult sn. ^{Uppb. D. Kjöged}
Fresta ud. - Väx-Ola Karlsson 42
Tr.
1929

LUND S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Skarhult 2270

Smörberedning.

Å då tjärna di smör säl åsse. Ja minsann ha ja så vad, ja ha Smör-
Kärning.

tjärnad smör många gånga. Di hade en tjärna, liasåmm en trinjor
balja. Å itt låg där va bårad hål i, å en lång stage me en trilla
po. Å så sto di å förde tjärnestagen åpp å nör te där ble smör.

Så ble där tjärnemilk; denn tå di au.

Når di skolle säl ha ed, så la di ed bara i en karått, når di
hade ält salt i. Di älte-d me en ske, når di skolle salta-d. Så
la di ed i kåppa, stora kåppa, Så tagga di ed me en ske, så de
ble så fint så.

Va de så di sålde, så skar di i skålpong. (Då sa di ente tjilo). För-
Di sålde-d i skålpong. Di tå ente så meed, de va meed billiare då säljning.
änn nu. Di sålde i stan nån gång, menn di sålde himma de mesta.

Trinj, trind, rund. Låg, lock. Tå, tog.

43

2270

LUND'S UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

Beredning av "fitt" (flott), m.m.

Di slajta jo all tid svin. Så småla di itu istorna å kryda. Flott.

Så hade di därslág di slo ed i jennom. Di kogte ed länje,får de
ente skolle smaugा svined.

Di ha nåck hatt mad får åsse,menn de va ente så fint såmm
nu. Nu kann di ente eda,uden di ska ha etterätt. - Konne di
spara ongan,så satte di ed i banken.

Småla,smula. Därslág,durchslag.

Kardegille.

Ja ha vad mä åmm bo kardejille å skättejille. Ja ha vad Kardegille.

mä å kardad bo linned å ylled. Så konne vi va en tie stycken
te å seda å karda hela dan å hala natten. Di bytte dåmm imel-
lom,di hade jo pior å dåttra. Så va di po de ena ställed å så
po de andra ställed.

Vi hade toed i en påse. Så sad vi ront ikring en kår å
karda. När vi hade-d färit,en bra jöben full,så vre vi ed lia-
såmm en katt - di kalla-d får "katta". Så la vi ed i kåren.

Vi bejynte ve sex- ella sju-tiden,så sad vi åmm nättorna
te kläckan tål å karda. Vi fe gröd å kagor å fint brö å smör
å fläsk å pölsa. Vi fe kaffe å kagor. Ja minsann,vi sjong visor,
kardevisor. Å så sjong di åmm fästemannana.

Å så när vi karda blaur,då hade vi sammor dant,vi hade en
kår po galed,å där la vi de vi karda,de linneda. - Då spant di
å vov,menn nu jör di ente sännt. Vi konne bå spinga å väva å
skätta.

Linned och ylled,adjektiv av lin och av ull. To,ull. Kår,
korg. Jöben,handfull. Fe,fick.

45.
2270

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Förr och nu. Slutord.

Får konne bo tjenare å andra bjuda ing varandra po ställen Slutord.
å fau bo mad å brännevin å all tinj. Här va ente sådden finhed
sämm här e nu. Ja i sanninj, nu e di så höjfäria. Får va di så
enia å sams. Menn nu e den ene stackalen stårre änn den andre.
Ja de e sannt ja sior. Nu ha ja sajt va ja ved.

R e g i s t e r.

- 29 Annandag jul.
 27 Bakning.
 4. Barndop.
 6. Barnuppföstran.
 13 Begravning.
 11 Brudpar.
 10 Brudstass.
 39 Brygd.
 40 Brännvinsbränning.
 27 Bröd.
 10 Bröllop.
 Byggnadsskick.
 40 Dagsverken.
 16, 11. Dans.
 33 Fastlagsgille.
 43 Flott.
 11. Förning.
 16, 34 Gillen.
 6. Gångvagnar.
 ? Huvudbonader.
 Höstagille.
- 13 Jordfästning.
 29, 27 Julen.
 44 Kardegille.
 2. Kloka.
 ? Knut.
 6. Konfirmationsundervisning.
 1. Krigare.
 17, 16 Kvinnodräkten.
 9. Kyrkobesök.
 5. Kyrktagning.
 3 Ladufogde.
 35 Lergille.
 35 Lergolv.
 35 Lerslagning.
 43 Linberedning.
 38 Maltberedning.
 Matvaror.
 9 Nattvardsgång.
 5 Offer.
 11 Ostberedning.

? Uttagna

II. 2270 LUNDs UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

15. Pigornas lön.

34. Påskagille.

34. Påskägg.

37. Renhållning av golv.

28 "Salomonsfad".

Sista kärven.

31 Skjutning om julen.

7. Skolgång.

19. Skräddare.

Skörden.

42 Smör.

Spökeri.

30 Staffansritt.

12 Söndagen.

Tjänstefolk.

21 Torvupptagning.

26 Tröskning.

8 Åsumspågen.

Ätnehögar.

14 "Ärde".

Öl.

3. Överfall.

Anna Nils Jöns'

Skarhult.

I ett gammalt hus i Skarhults by, den s.k. "Bagestuan", bor änkan Anna Nils Jöns', av byfolket vanligen kallad gamla Anna. Hon är nu den äldsta invånaren i socknen och är född i Bältinge i Skarhults sn den 25 mars 1839. Fadern, som var hovetibonde under Skarhults gods, hette Nils Jönsson, och så hette även hennes man, som var statdräng å Skarhult. Hon ingick 1862 äktenskap med Nils Jönsson och blev änka 1906, då mannen dog efter en olyckshändelse. Gamla Anna erhåller nu ett nødorftigt underhåll ifrån Skarhults gård. I anseende till sin höga ålder är hon ännu vid god vigör och passar sig själv efter förmåga. Ännu sommaren 1929 syntes hon själv gräva upp "pantåfflor" utanför huset. När så erfordras, får hon hjälp av sin grannkvinna, Karna Ola Nils', som bor i samma hus. - De flesta av gamla Annas berättelser beröra den materialiella allmogekulturen. Det övernaturliga sätter hon ingen tro till och är därvid en fullkomlig motsats till sin granne Frans Olsson, som dock är nära 30 år yngre.

2270

ÖDÖRS UNIVERSITETS
FOLKMINNESÅRKIV

2270 LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Maltberedning och brygd.

2270

Byggnadsskick och bostäder.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2270

J u l e n s f i r a n d e.

2270

LUNDs UNIVERSITETs
FOLKMINNESARKIV

Uppgifter om drätskicket.

2270

B e g r a v n i n g .

LUND S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2270

B r ö l l o p.

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMANNESARKIV

2270

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Barndop, barnuppföstran, skolgång, konfirmations-
undervisning och kyrkliga bruk.

2270

L i n b e r e d n i n g.

SWEDENS UNIVERSITETES
FOLKMINNRESEARCH